

ЧЕСНО
ФІЛЬТРУЙ РАДУ!
www.chesno.org

КРИТЕРІЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ КАНДИДАТА

Методологія оцінювання

ГРОМАДЯНСЬКИЙ РУХ ЧЕСНО

Громадянський рух ЧЕСНО започатковано групою активістів спільно з представниками партнерства "Новий Громадянин". Рух утворився 29 жовтня 2011 року під час акції "Фільтруємо парламент за 24 години" - рівно за рік до чергових парламентських виборів в Україні.

Місія руху - забезпечити нову якість української політики шляхом активізації суспільства і очищення майбутнього парламенту від недостойних депутатів.

Вимога руху до політичних сил – не включати у списки та не допустити до виборів кандидатів, які не відповідають «критеріям доброчесності».

Символ руху – часник - засіб дезінфекції та боротьби з політичними вампірами.

Гасло руху – «Фільтруй Раду!».

Ідея проекту є унікальною для України та базується на успішній моделі румунського проекту "Коаліції за чистий парламент" 2004 року.

Критерії доброчесності

Учасники Руху розробили для кандидатів громадські «критерії доброчесності». Спільно з журналістами та громадськими активістами учасники Руху перевірять нинішніх і майбутніх депутатів на відповідність цим критеріям. Учасники Руху будуть публічно вимагати у політичних сил визнати громадські критерії та не допустити до участі у виборах тих кандидатів, які їм не відповідатимуть.

Підтримка громадськості

За результатами загальнонаціонального опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва у грудні 2011 року, від 66% до 80% українців визнають важливими критерії, запропоновані громадянським рухом Чесно для оцінки депутатів та кандидатів.

Принципи роботи

Ініціатива ЧЕСНО відкрита для приєднання громадських організацій та індивідуальних учасників. Рух не підтримує жодного політика чи політичну силу, його представники не будуть брати участі у виборах.

Організаційна структура Руху складатиметься з центральної координаційної ради та регіональних платформ - оперативних штабів, що виконуватимуть тактичні та стратегічні завдання Руху. 12 організацій утворили Центральну координаційну раду руху: Центр UA, Центр політичних студій та аналітики, Інтерньюз-Україна, Інститут масової інформації, Комітет виборців України, Інститут медіа права, Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, Фондація «Суспільність», «Холодноярська ініціатива», Всеукраїнська профспілка «Народна солідарність», Антирейдерський союз України, «Українська справа».

Діяльність Руху зосереджена на двох ключових етапах - до офіційного початку виборчої кампанії в липні 2012р. і після старту кампанії.

До початку виборчої кампанії учасники Руху планують провести громадський аудит - спільно з журналістами та громадськими активістами перевірити нинішніх 450 депутатів і майбутніх кандидатів на відповідність громадським критеріям.

З офіційним початком кампанії в липні 2012 р. експерти та аналітики Руху проведуть дослідження кандидатів-мажоритарників.

Результатом громадського аудиту стане "барометр доброчесності" кандидатів, з яким зможе ознайомитися кожен виборець на сайті www.chesno.org. «Барометр доброчесності» сприятиме усвідомленому та виваженому

голосуванню громадян на майбутніх парламентських виборах.

КРИТЕРІЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ КАНДИДАТІВ ТА ДЕПУТАТІВ

1. Відсутність фактів порушень прав і свобод людини

Оприлюднена достовірна інформація про випадки порушення особою прав і свобод людини (наприклад, кримінальне переслідування особи з політичних чи інших незаконних мотивів, перешкоджання роботі журналіста, ненадання інформації на запит, необґрунтоване обмеження свободи мирних зібрань, порушення виборчих прав) або зловживання своїм правом (наприклад, подання позову до журналіста, ЗМІ з вимогою надмірної грошової компенсації моральної шкоди).

Порушення особою прав і свобод людини може полягати як у безпосередньому вчиненні відповідних дій або бездіяльності, так і у виданні відповідного наказу (прийнятті рішення), що призвело до порушення. Враховуються випадки

грубого порушення прав або неодноразові випадки незначних порушень.

Дії з перешкоджання роботі журналістів можуть полягати в тиску в будь-якій формі, погрозах, фізичному впливі, інших діях, спрямованих на перешкоджання виконанню журналістом чи ЗМІ своїх професійних обов'язків. Подання позову про відшкодування моральної шкоди з мінімальною грошовою вимогою (наприклад, одна гривня) не береться до уваги.

Участь у діях, пов'язаних із зазіханням на безпеку, здоров'я, гідність або майно громадян, ксенофобські висловлювання щодо категорій осіб за ознакою мови, зокрема державної, культури або за іншою ознакою.

2. Незмінність політичної позиції відповідно до волевиявлення виборців

Кардинальна зміна політичної позиції шляхом переходу з опозиційної до провладної фракції;

Більше ніж один перехід з однієї фракції депутатів до іншої.

3. Непричетність до корупційних дій

Наявність раніше оприлюдненої, обґрунтованої інформації про причетність до корупції (хабарництво, прийняття рішень за наявності конфлікту інтересів, зокрема отримання доходу в результаті такого конфлікту, призначення на посаду близьких осіб, порушення вимог про несумніть, тощо).

Враховуються факти притягнення особи до адміністративної чи кримінальної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення (адміністративні корупційні правопорушення, злочини у сфері службової діяльності та їх аналоги).

Враховується також оприлюднена інформація про обґрунтовану підозру у причетності особи до корупції. Така інформація повинна бути оприлюднена у засобах масової інформації чи мережі Інтернет та мати достатній рівень достовірності, а саме бути оприлюднена у виданнях, що дотримуються загальноновизнаних професійних стандартів, підготовлена журналістом чи ЗМІ, бути не анонімною, ґрунтуватися на документах тощо. Інформація про підозри не повинна бути політично мотивована (тобто оприлюднена представниками політичної сили з метою компрометації своїх опонентів).

4. Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу

ЖИТТЯ

Відмова оприлюднити або надати на запит декларацію про доходи і майно;

Невідповідність задекларованих доходів і майна стилю життя, який веде особа.

Декларація може бути оприлюднена ініціативно, тобто коли особа самостійно передала її в засоби масової інформації чи оприлюднила в мережі Інтернет, або надана у відповідь на запит Руху "Чесно". Посилання особи на передачу декларації в органи державної влади вважається відмовою в наданні декларації.

Невідповідність між стилем життя особи та

доходами і майном, які ця особа задекларувала, встановлюється на підставі: повідомлень у ЗМІ щодо майна, яким користується особа (транспортні засоби, нерухомість, одяг, аксесуари тощо), навіть якщо це майно не належить їй на праві власності; інформації з відкритих джерел (бази даних, реєстри тощо) щодо майна або прав (наприклад, частка в майні юридичної особи), які належать особі; іншої інформації про стиль життя особи, який не відповідає її доходам і майну (наприклад, дорогі подорожі за кордон). Використовується раніше оприлюднена інформація, а також інформація, зібрана активістами чи партнерами Руху "Чесно".

5. Особисте голосування в парламенті

Зафіксовані випадки неособистого голосування народним депутатом або голосування замість іншого народного депутата (порушення ч. 3 ст. 84 Конституції).

Фіксуються випадки голосування іншою особою за народного депутата або голосування цим народним

депутатом за іншу особу. Таке фіксування може здійснюватися за допомогою повідомлень в ЗМІ, фіксування фото-, відеозасобами або шляхом аналізу даних про присутність депутата в залі засідань (письмова та електронна реєстрація в залі) та його голосування.

6. Участь у засіданнях парламенту та роботі комітетів

Відвідування принаймні 75% пленарних засідань Верховної Ради України 6-го скликання.

Ураховується реальна відвідуваність (фізична присутність на засіданнях). Фіксується шляхом аналізу даних про реєстрацію народного депутата,

зокрема письмової реєстрації особисто на підставі пред'явлення посвідчення народного депутата України та підтвердження своєї присутності власноручним підписом.

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КАНДИДАТІВ

Оскільки участь у парламентських виборах братимуть як народні депутати поточного та попередніх скликань, так і особи, які раніше не обирались народними депутатами України, оцінка діяльності кандидатів здійснюватиметься за різною кількістю критеріїв:

1. діяльність кандидатів, які раніше обирались до парламенту, оцінюватиметься за всіма 6 критеріями, розглянутими нижче;
2. діяльність кандидатів, які обиратимуться до парламенту вперше, оцінюватиметься за 3 критеріями (критерії 1, 3, 4).

При оцінці кандидатів, які раніше обирались народними депутатами України, їх діяльність необхідно оцінювати за період **останнього скликання**, у якому брав участь депутат.

В рамках кожного критерію діяльність кандидата оцінюється за відповідними індикаторами. Якщо діяльність кандидата суперечить (не відповідає) одному з індикаторів, то вважається, що вона не відповідає критерію в цілому.

Подача інформації, що містить оцінку діяльності депутатів та кандидатів, має здійснюватись з дотриманням принципів достовірності, повноти та неупередженості.

Критерій 1. Відсутність фактів порушень прав і свобод людини

Права і свободи людини закріплено у ряді міжнародних документів, у тому числі – Загальній декларації прав людини та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Серед таких прав і свобод, зокрема – право на рівність і недискримінацію, право на життя, свободу і особисту недоторканість, справедливий судовий розгляд, презумпцію невинуватості, право на недоторканість житла і кореспонденції, свобода

пересування і вибору місця проживання, право на притулок, на громадянство, право на майно, свобода думки, совісті та релігії, право на вільне вираження переконань, право на свободу мирних зібрань і асоціацій, право на участь в управлінні державою як безпосередньо, так і через представників, право на соціальний захист, працю, відпочинок, достатній життєвий рівень, освіту та користування культурними надбаннями.

Джерелами інформації про факти порушень прав і свобод людини можуть бути:

звіти та повідомлення органів влади іноземних держав (наприклад, звіти про права людини в Україні Державного департаменту США¹);

звіти міжнародних організацій (звіти Офісу Верховного Комісара ООН з прав людини, висновки Комітету з питань ліквідації расової дискримінації, Комітету з прав дитини, Комітету з питань ліквідації дискримінації щодо жінок тощо²);

звіти міжнародних правозахисних організацій (Freedom House, Amnesty International, Human Rights Watch, Article 19, IFJ, Reporters without Borders (в частині свободи вираження поглядів) тощо) та вітчизняних правозахисних організацій (УГСПЛ, ХПГ, ІМІ і т.д.);

щорічні та спеціальні доповіді Уповноваженого Верховної ради України з прав людини;

інформація ЗМІ та інформаційних агентств (УНІАН, Інтерфакс, Українські новини, „Українська правда”, „Телекритика”, „Дзеркало тижня”, канали телебачення, іноземні ЗМІ (BBC і т.п.) та місцеві ЗМІ;

рішення органів влади (Вищої ради юстиції, парламенту у справах чи з питань, пов'язаних з відповідальністю суддів за порушення чи припиненням їхніх повноважень тощо).

В усіх випадках варто звертати увагу на причетних до відповідних порушень представників органів влади, які висуватимуть свої кандидатури на виборах 2012 р.

Причетністю до порушень слід вважати:

ініціювання (організацію) кандидатом порушень прав і свобод людини: дача усних чи письмових вказівок, доручень, внесення запитів, організація політично вмотивованого чи з інших аналогічних мотивів кримінального переслідування, організація фальсифікацій в ході виборів і т.п. дії;

безпосередню участь у таких порушеннях: незаконна видача шукачів політичного притулку іншій державі, ненадання інформації запитам на інформацію, перешкодження журналістській діяльності, застосування тортур та інших заборонених методів дізнання чи слідства, заклики до чи безпосередня участь у обмеженні прав громадян за ознакою статі, національної приналежності і т.п.;

незаконне обмеження свободи пересування, наприклад, блокування руху автобусів з мітингувальниками тощо

¹ <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154456.htm>

² <http://www.ohchr.org/EN/countries/ENACARRegion/Pages/UAIndex.aspx>

участь у прийнятті рішень, спрямованих на обмеження свободи мирних зібрань, невжиття заходів щодо їх припинення чи розкриття: відмова в порушенні кримінальних справ, необґрунтоване закриття справ, непритягнення винних осіб до дисциплінарної чи іншої відповідальності).

Особливу увагу слід приділяти діяльності на посадах кандидатів, що обіймають чи обіймали посади суддів, прокурорів, працівників інших правоохоронних органів. Необхідно перевіряти підстави їх звільнення із займаних посад. Таку інформацію можна знайти, зокрема, контекстним пошуком на сторінці „Законодавство України” (<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a>)” веб-сайту ВРУ (більш детально схема пошуку описана у параграфі стосовно вимог щодо несумісності, критерій 3).

Інформацію про діяльність і рішення суддів можна отримати з веб-сайту Єдиного державного реєстру судових рішень (контекстний пошук за ключовими словами та прізвищем судді). У базі даних цього ж Реєстру можна знайти окремі рішення у справах за позовами до ЗМІ. Як правило, позивач-громадянин при цьому не зазначається, однак його особу можна встановити подальшим пошуком інформації про справу в Google.

Слід враховувати, що в окремих випадках звільнення з посади, наприклад, судді, могло мати місце

внаслідок переслідування з політичних чи особистих мотивів. За наявності таких підозр слід детально розглянути конкретний випадок та проаналізувати контекст і підстави звільнення.

Ксенофобські висловлювання кандидатів, особливо у випадку народних депутатів, членів уряду, депутатів місцевих рад, посадових осіб місцевого самоврядування; інформацію про **побиття депутатами колег** по депутатському корпусу чи інших осіб; про **перешкодження журналістській діяльності** – жбурляння мікрофонів, псування техніки, застосування фізичної сили до журналістів і т.д.; перешкодження **здійсненню права на свободу зібрань** (зокрема, у 2010-2011 рр.) можуть бути легко знайдені в мережі Інтернет.

Оскільки **право на власність** є невід’ємним правом людини, при дослідженні фактів порушень цього права увагу слід приділяти інформації про т.зв. „рейдерські захоплення” підприємств за ініціативою, за участі чи сприяння депутатів або інших посадовців.

Критерій 2. Незмінність політичної позиції відповідно до волевиявлення виборців

Якщо особу було обрано народним депутатом декількох скликань, то аналіз незмінності його політичної позиції здійснюється лише в парламенті того скликання, в якому він брав участь **востаннє**. Наприклад, якщо особа була депутатом 2, 4 і 6 скликань, то незмінність його політичної позиції аналізується лише під час 6, а не 2 та/чи 4 скликань.

Список народних депутатів України поточного скликання розміщено за посиланням http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site/p_deputats_out_list.

Список народних депутатів, які вибули у поточному скликанні – за посиланням http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site/p_deputats_out_list.

На сторінці кожного депутата за окремим посиланням (нижня частина сторінки зліва, „Переходи по фракціях”) можна отримати інформацію про переходи депутата по фракціях, здійснені з моменту набуття ним повноважень, у тому числі дати вступу та виходу з тієї чи іншої фракції.

Приклад 1. Міжфракційні переходи Камчатного В.Г. у парламенті 6 скликання

Назва фракції	Дата вступу	Дата виходу
Фракція "Блок Юлії Тимошенко" (політичних партій "Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина", Українська соціал-демократична партія, партія "Реформи і Порядок")	23.11.2007	21.09.2010
Група "Реформи заради майбутнього" у Верховній Раді України	16.02.2011	-

На веб-сайті Верховної Ради України також можна отримати інформацію про міжфракційні переходи депутатів попередніх скликань, починаючи з 2002 р. Для цього у лівій частині стартової сторінки сайту ВРУ (<http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>) у рубриці „Парламентаризм в Україні” необхідно обрати скликання – 4 (2002-2006 рр.)

або 5 (2006 – 2007 рр.). У відповідному скликанні – підрубрику „народні депутати України n-ного скликання”.

На сторінці кожного депутата (нижня частина зліва) за посиланням „Переходи по фракціях” доступна інформація про міжфракційні переходи депутата.

Приклад 2. Міжфракційні переходи Абдулліна О.Р. у парламенті 4 скликання

Назва фракції (деп. групи)	Дата вступу	Дата виходу
Фракція "Єдина Україна"	15.05.2002	20.06.2002
Група "Європейський вибір"	20.06.2002	27.12.2002
Фракція Соціал-демократичної партії України (об'єднаної) (фракція СДПУ(О))	27.12.2002	04.03.2005
Фракція Блоку Юлії Тимошенко (політичних партій "Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина", Українська республіканська партія "Собор", Українська соціал-демократична партія) (фракція Блоку Юлії Тимошенко)	04.03.2005	16.12.2005
Фракція Блоку Юлії Тимошенко (політичних партій "Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина", Українська соціал-демократична партія) (фракція Блоку Юлії Тимошенко)	16.12.2005	25.05.2006

Віднесення фракцій до більшості та опозиції

6 скликання

У парламенті **6 скликання (2007 р. – 2012 р.)** більшість утворювалась **4 рази** (до уваги не береться перейменування коаліції „Стабільність і реформи” у парламентську більшість з тією ж назвою):

1. Коаліція демократичних сил у Верховній Раді України 6 скликання (29.11.2007 р. – 16.12.2008 р.) у складі фракцій Блоку Юлії Тимошенко та „Наша Україна-Народна Самооборона”.
Опозиційними у цей період вважаються фракції Партії регіонів, Блоку Литвина та Комуністичної партії України.
2. Коаліція „Національного розвитку, стабільності та порядку” (17.12.2008 р. – 10.03.2010 р.) у складі фракцій Блоку Юлії Тимошенко, Блоку „Наша Україна – Народна Самооборона”, Блоку Литвина.
Опозиційними у цей період вважаються фракції Партії регіонів та Комуністичної партії України.
3. Коаліція депутатських фракцій „Стабільність і реформи” (11.03.2010 р. – 3.10.2010 р.) у складі Партії регіонів, Комуністичної партії України, Блоку Литвина та 16 народних депутатів з інших фракцій та позафракційних депутатів (повний перелік 16 депутатів доступний

5 скликання

У парламенті **5 скликання (2006-2007 р.)** більшість утворювалась **2 рази**:

1. Коаліція демократичних сил у Верховній Раді України 5 скликання (22.06.2006 р. – 6.07.2006). До складу ввійшли фракції „Наша Україна”, „Блок Юлії Тимошенко”, Соціалістичної партії України.
Опозиційними у цей період вважаються фракції Партії регіонів та Комуністичної

за посиланням <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001001-10&p=1324891475299531>).

Опозиційними у цей період вважаються фракції Блоку Юлії Тимошенко та „Наша Україна – Народна самооборона”.

4. Парламентська більшість у Верховній Раді України шостого скликання „Стабільність і реформи” (4 жовтня 2010 р. - дотепер) у складі фракцій Партії регіонів, Комуністичної партії та Блоку Литвина (19.11.2010 р. перейменована у фракцію „Народної партії”).

Хоча юридичних підстав для віднесення депутатської групи „Реформи заради майбутнього” (утворена 16.02.2011 р.) до парламентської більшості немає, з урахуванням особливостей голосувань цієї групи пропонується вважати її такою, що з 16.02.2011 р. належить до фракцій більшості.

Опозиційними у цей період вважаються фракції Блоку Юлії Тимошенко (з 16.11.2010 р. – фракція „Блок Юлії Тимошенко – „Батьківщина”) та „Наша Україна-Народна самооборона”.

партії України.

2. Антикризова коаліція у Верховній раді України 5 скликання була утворена 7 липня 2006 р. і проіснувала до набуття повноважень депутатами 6 скликання у складі фракції Партії регіонів, Соціалістичної партії України, Комуністичної партії України.
Опозиційними у цей період вважаються фракції „Наша Україна” та „Блок Юлії Тимошенко”.

4 скликання

У парламенті **4 скликання (2002-2006 р.)** постійнодіюча парламентська більшість (без назви) була утворена 27 вересня 2002 р. і проіснувала до набуття повноважень депутатами 5 скликання (25.05.2006 р.) у складі 9 фракцій і груп:

- „Аграрники України”
- Народно-демократичної партії,
- політичних партій промисловців та підприємців України та „Трудова Україна”
- „Регіони України”
- Соціал-демократичної партії України (об'єднаної)

- депутатської групи „Демократичні ініціативи”
- депутатської групи „Європейський вибір”
- депутатської групи „Народний вибір”
- депутатської групи „Народовладдя”.

Опозиційними у цей період вважаються фракції „Блок Віктора Ющенка „Наша Україна”, „Виборчий Блок Юлії Тимошенко”, Комуністичної партії України та Соціалістичної партії України.

Алгоритм збору та аналізу даних

За прізвиськом кандидата у депутати, який обирався депутатом, необхідно зібрати інформацію про його міжфракційні переходи під час останнього скликання, участь у якому брав депутат.

Перехід депутата з однієї фракції чи групи більшості (опозиції) в іншу фракцію чи групу більшості (опозиції) вважається зміною політичної позиції. Так само розцінюється перехід депутата з фракції більшості (чи з позафракційних депутатів після виходу з фракції) до опозиційної фракції або навпаки. Особливу увагу слід звертати на дату утворення більшості у парламенті відповідного скликання (див. пункт 2 вище), співставляючи її з датою зміни фракційної приналежності.

Зміна фракційної приналежності через перейменування фракції **не вважається** міжфракційним переходом.

Наприклад, згідно з інформацією на веб-

сайті ВРУ в парламенті 4 скликання депутат П.Порошенко змінював фракційну приналежність два рази (див.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site/p_exdeputat_fr_changes?d_id=2273&SKL=5), однак ця зміна була зумовлена перейменуванням фракції „Наша Україна” у фракцію „Народний Союз Наша Україна”.

Вихід або виключення депутата з фракції без його подальшого вступу до іншої фракції для цілей дослідження також не вважається зміною політичної позиції.

При дослідженні інформації за 2002 – 2006 р. слід виходити з того, що перехід депутата зі складу фракції „Єдина Україна” у червні 2002 р. до однієї з фракцій більшості (див. пункт 2 вище) не вважається зміною політичної позиції, оскільки 20.06.2002 р. фракція „Єдина Україна” припинила існування і розпалась.

Приклад 3. Незмінність політичної позиції депутатів на прикладі М.Ф.Трайдука

Кандидат у народні депутати Трайдук М.Ф. вперше був обраний депутатом у 2007 р. і в парламенті 6 скликання змінив свою політичну позицію: 21.09.2010 р. він вийшов зі складу фракції „Блок Юлії Тимошенко” і 16.02.2010 р. вступив до групи „Реформи заради майбутнього”³, наближеної до парламентської більшості.

³ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site/p_deputat_fr_changes?d_id=11176

Критерій 3. Непричетність до корупційних дій

Порушення вимог про несумісність

Вимоги щодо несумісності депутатського мандата та окремих категорій посад з іншими видами діяльності закріплено у Конституції України та законах, які встановлюють порядок проходження відповідної служби (Закони „Про державну службу”, „Про службу в органах місцевого самоврядування”, „Про судоустрій і статус суддів”, „Про прокуратуру” і т.д.).

Інформація про порушення депутатами парламенту поточного і попередніх скликань, а також іншими посадовцями вимог щодо несумісності неодноразово оприлюднювалась у ЗМІ (див., наприклад: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1137146083>; <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/07/20/5234350/>).

Відповідні повідомлення можна легко відшукати в Google.

Встановити факти порушень вимог щодо несумісності шляхом суміщення керівних посад в державних органах можна також шляхом використання бази „Законодавство України” (<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a>). Пошук необхідно здійснювати у текстах (але не назвах) документів за прізвищем особи у називному чи родовому відмінках, звертаючи при цьому увагу на акти, що стосуються призначень і звільнень. Біографічні відомості кандидатів (якщо вони обіймають керівні посади в органах влади) можна отримати на веб-сайтах відповідних органів влади (у т.ч. й ЦВК, оскільки відповідно до Закону „Про вибори народних депутатів України” вони

підлягатимуть оприлюдненню на сайті ЦВК). Співставлення біографічних відомостей в частині трудової діяльності з датами призначення на посади та звільнення з посад в інших органах влади, датою припинення депутатських повноважень (дати припинення депутатських повноважень наведено на веб-сторінках депутатів, що вибули) часто дозволяє встановити факти порушень вимог щодо несумісності та тривалість таких порушень. Необхідно також звертати увагу на те, чи дозволяє законодавство особі, яка висунула свою кандидатуру на виборах до парламенту, поєднувати посаду, яку вона обіймає на момент реєстрації кандидатом, з кандидатством чи участю у політичній діяльності. Якщо особа на момент реєстрації кандидатом обіймала нижчу категорію посад службовців (згідно з біографічними даними на веб-сайті ЦВК), то порушення нею вимог щодо несумісності можна встановити переважно з повідомлень в Інтернет-виданнях. При цьому в окремих ситуаціях перебування на двох формально несумісних посадах може обґрунтовуватися/виправдовуватися наявністю судового рішення (наприклад, ситуація народного депутата В.Каськіва). Такі ситуації слід аналізувати окремо з урахуванням обставин (у випадку В.Каськіва наявність судового рішення не виправдовує одночасне перебування на посаді керівника органу виконавчої влади та посаді народного депутата України).

Приклад 4. Порушення вимог щодо несумісності депутатом М. Злочевським

Прізвище депутата М.Злочевського включено до переліку депутатів парламенту 6 скликання, які вибули. Згідно з даними його веб-сторінки на веб-сайті ВРУ, він набув депутатських повноважень 23.11.2007 р. і припинив повноваження 4.02.2011 р. За результатами пошуку в базі „Законодавство України” (пошук здійснювався за словом „Злочевського” у текстах (а не назвах) нормативних актів) було встановлено, що 24.03.2010 р. його було призначено Головою Держкомрезерву, 02.07.2010 р. – Міністром охорони навколишнього природного середовища, 9.12.2010 р. – Міністром екології та природних ресурсів. Таким чином, депутат М.Злочевський порушував вимоги щодо несумісності майже рік (він мав скласти депутатські повноваження протягом 20 днів з дня призначення на посаду Голови Держкомрезерву).

Вчинення злочинів у сфері службової діяльності, корупційних правопорушень

З 1 липня 2011 р. корупційними адміністративними правопорушеннями, злочинами у сфері службової діяльності та їх аналогами вважаються

адміністративні правопорушення, передбачені статтями 172-2 – 172-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення:

порушення обмежень щодо використання службового становища

пропозиція або надання неправомірної вигоди

порушення обмежень щодо сумісництва

порушення обмежень щодо одержання дарунка

неподання або несвоєчасне подання декларацій про доходи (порушення вимог фінансового контролю)

порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів

незаконне використання інформації, що стала відомою у зв'язку з виконанням службових повноважень

невжиття заходів щодо протидії корупції).

Також злочини, передбачені такими статтями Кримінального кодексу: 353 (самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи), 358 (підроблення документів, печаток, бланків...), 364-366, 368-370 (зловживання владою, перевищення влади, службове підроблення, одержання хабара, незаконне збагачення, комерційний підкуп, пропозиція або давання хабара, зловживання впливом).

Інформацію про кримінальне минуле майбутніх кандидатів (у тому числі членство в ОЗУ, вчинення злочинів у сфері службової діяльності чи корисливих злочинів, про причетність до корупції і т.п.) можна отримати з повідомлень в ЗМІ та журналістських розслідувань, розміщених в мережі Інтернет. Необхідно приділяти особливу увагу перевірці відповідної інформації та підтвердженню її належними доказами (розміщені копії документів, покази свідків подій і т.п.). При зборі та аналізі інформації про попередню корупційну діяльність кандидатів у депутати особливу увагу варто також приділяти інформації про отримання ними після

1.07.2011 р. дорогих подарунків (картини, дорогі годинники, аксесуари і т.п.), порушення вимог щодо несумісності, неподання декларацій про доходи до 1 квітня 2012 р., оскільки відповідні діяння за наявності необхідних ознак можуть відноситись до корупційних правопорушень. Необхідно враховувати не стільки факт притягнення особи до відповідальності (оскільки діє принцип презумпції невинуватості особи), скільки причетність кандидата до корупційних дій, якщо відповідна інформація підтверджена необхідними доказами (із зазначенням того, що особа не була притягнена до відповідальності за вчинення протиправного діяння і встановлення причетності до корупційних дій є оціночним судженням). При цьому не враховуються випадки притягнення до відповідальності за вказані вище злочини, якщо кримінальне переслідування було обумовлено політичними мотивами, супроводжувалося численними порушеннями права на справедливий суд і не було обґрунтовано достатніми доказами (наприклад, справи Ю.Тимошенко, Ю.Луценка, Є.Корнійчука).

Конфлікт інтересів

Виявити можливий конфлікт інтересів дозволяє інформація про зв'язки депутатів чи інших посадовців, які висуватимуть свої кандидатури на виборах, з певними суб'єктами господарювання і аналіз їх службової

діяльності, зокрема:

прийняття чи участь у прийнятті рішень в інтересах таких осіб;

лобіювання їх інтересів в інший спосіб: надсилання запитів до правоохоронних органів, центральних органів виконавчої влади, внесення законопроектів чи поправок, дія яких у разі прийняття поширюватиметься на суб'єктів господарювання, сприяння їх прийняттю (у т.ч. шляхом участі у розгляді комітетом, членом якого є депутат) тощо – якщо кандидатом є депутат поточного скликання.

Про потенційний зв'язок кандидата із суб'єктом господарювання може свідчити:

його участь у статутному капіталі суб'єкта: володіння значними (10% і більше⁴) пакетами акцій, частками у капіталі);

обіймання посад в органах управління, у тому числі на „безоплатній” основі, посад „почесних” президентів, членів наглядових рад і т.п. Такий зв'язок може мати опосередкований характер (наприклад, через членів сім'ї, друзів, партнерів по попередній бізнесовій діяльності і т.п.).

Джерелом відповідної інформації можуть бути:

біографічні відомості кандидата (в частині трудової діяльності) на сайті ЦВК чи інших органів влади
запити про надання витягів про юридичних осіб з ЄДРПОУ

журналістські розслідування, підтверджена фактами і доказами інформація у ЗМІ

відомості веб-порталу державних закупівель (наприклад, про перемогу у процедурах торгів суб'єктів господарювання, пов'язаних з кандидатом, тощо). З

Зі змістом депутатських запитів, законопроектів та поправок, внесених кандидатами-депутатами парламенту поточного скликання, можна ознайомитись на веб-сторінках депутатів, розміщених на веб-сайті ВРУ.

Використання адміністративного ресурсу, прямий та непрямий підкуп виборців

Необхідно також приділяти увагу фактам
використання кандидатами адміністративного

ресурсу та незаконних методів здійснення агітації у
формі прямого та непрямого підкупу виборців.

Використання адміністративного ресурсу може полягати, наприклад:

у формі тиску на працівників бюджетних установ (вчителів, працівників медичних установ і т.п.), студентів, осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, соціально вразливих категорій громадян, з метою спонукання їх до голосування на підтримку кандидата чи певної політичної партії, зміни місця голосування перед днем голосування; залучення підлеглих службовців у здійснення агітаційної діяльності (як до початку виборчого процесу, так і після його початку);

використання для здійснення агітаційної діяльності службового транспорту, зв'язку і т.п.; позитивних (без критичних коментарів, викладу альтернативних думок тощо) оцінок діяльності кандидатів, які обіймають посади в органах влади, в державних ЗМІ;

підтримки певних кандидатів чи партій (як фінансово-матеріальної (грошові кошти, надання приміщень, майна, знижок на послуги і т.п.), так і „моральної” – наприклад, у вигляді публічних схвальних оцінок діяльності кандидата з боку представників органів влади під час нарад, публічних заходів, що можуть спонукати виборців голосувати за кандидата). Особа вважається такою, що використовує

⁴ Відповідно до п. 5 частини першої статті 1 Закону „Про акціонерні товариства”, значним пакетом акцій вважається пакет з 10% і більше простих акцій акціонерного товариства.

адміністративний ресурс, як у випадку здійснення зазначених вище дій нею самою, так і у випадку, коли відповідні дії здійснюються на її підтримку;

непрямим підкупом виборців можуть вважатись дії, передбачені Законом „Про вибори народних депутатів України” (п.2 ч.2 ст. 61 Закону „Про вибори народних депутатів України”).

Разом з тим, під час збору інформації слід звертати увагу на дії, які відповідно до законодавства формально не можуть вважатись непрямим підкупом виборців, однак **є такими за своєю суттю**.

Наприклад, необхідно звертати увагу на **непрямий підкуп поза межами виборчого процесу** (який не вважається непрямим підкупом у розумінні Закону „Про вибори народних депутатів України”, однак має місце на практиці (наприклад, у випадку з О.Довгим), підписання „соціальних угод” з виборцями (підтримка в обмін на майбутні „блага” для округу) та інші подібні практики, виділення чи лобювання виділення коштів для певного округу для будівництва шкіл, доріг та інших об’єктів

інфраструктури (через депутатські запити, внесення пропозицій до законопроекту про Державний бюджет тощо).

У випадку непрямого підкупу та інших подібних діянь необхідно ретельно перевіряти відповідну інформацію з тим, щоб чітко відмежовувати непрямий підкуп від дій політичних конкурентів, які здійснюються без відома кандидата (наприклад, певні особи з метою дискредитації кандидата можуть роздавати „пайки” та інші блага від його імені). Прямим підкупом виборців вважаються дії, передбачені ст. 157 Кримінального кодексу України (наприклад, надання винагороди за голосування за кандидата у день голосування, підкуп члена виборчої комісії чи спостерігача і т.п. дії).

Джерелами інформації про використання адміністративного ресурсу, підкупу та інших неналежних практик можуть бути:

попередні звіти міжнародних місій зі спостереження за виборами (ОБСЄ/БДІПЛ);

звіти громадських організацій, що здійснювали спостереження за виборами (КВУ, ОПОРА і т.п.);

повідомлення в ЗМІ та повідомлення активістів, підтвержені відповідними фактами (фото, відеозйомка, свідчення очевидців чи свідків подій і т.д.);

рішення ЦВК про оголошення попередження кандидатам чи партіям за вчинення непрямого підкупу, які не були оскаржені в судовому порядку;

рішення та вирoki судів;

депутатські запити щодо виділення коштів для округу, в якому буде висунуто кандидата;

пропозиції до проекту Закону про Державний бюджет України на 2012 р.

Критерій 4. Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу життя.

Декларації за 2011 р. про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру народних депутатів України поточного скликання, членів уряду, суддів вищих судів, керівників інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх заступників (повний перелік посадових осіб наведено у ч. 2 ст. 12 Закону „Про засади запобігання і протидії корупції”) до 1 квітня 2012 року будуть подані за місцем роботи і оприлюднені протягом 30 днів з дня подання в офіційних друкованих виданнях відповідних органів. У зв'язку з цим 1 квітня 2012 р. народним депутатам України та членам уряду необхідно надіслати письмові клопотання (такі клопотання не є запитами у розумінні Закону „Про доступ до публічної інформації”) про надання копій поданих декларацій. Якщо до 3 травня 2012 р. копії декларацій надано не буде, вважатиметься, що особа не розкрила інформацію про свої доходи, майно, витрати і зобов'язання фінансового характеру, а відтак – не забезпечила відкритості інформації про свій фінансовий стан.

Декларації кандидатів у депутати також подаватимуться до ЦВК за 75 днів до дня виборів; реєстрація кандидатів завершиться через 5 днів після подання документів; і подані кандидатами декларації (щоправда, лише в частині інформації, яка не є конфіденційною) буде оприлюднено на веб-сайті ЦВК (статті 58, 59, 63 Закону „Про вибори народних депутатів України”).

Строк оприлюднення декларацій у законі чітко не визначено, однак передбачено, що інформація у реєстраційних документах (а отже і у деклараціях) є відкритою, відповідно – може бути надана особі за її письмовим клопотанням. Клопотання про надання копій декларацій кандидатів мають бути надіслані зареєстрованим кандидатам (окрім кандидатів, яким клопотання вже було направлено 1 квітня 2012 р.) у день завершення їх реєстрації ЦВК. Якщо протягом місяця з дня надсилання клопотання кандидат не надасть копію декларації, вважатиметься, що він не

розкрив інформацію про свої доходи, майно, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Для визначення задекларованих доходів та майна має використовуватись інформація, наведена у деклараціях кандидатів (декларації підлягають оприлюдненню на веб-сайті ЦВК; частину декларацій також буде надано депутатами та кандидатами за письмовими клопотаннями).

Факти невідповідності доходів окремих посадовців (як на центральному, так і місцевому рівнях) їхнім витратам неодноразово оприлюднювались в мережі Інтернет (Українська правда, Інформатор, телеканал ЗІК („Хто тут живе?”) і т.д.).

Відповідну інформацію варто використовувати у тому випадку, якщо вона **підкріплена конкретними доказами** (свідчення свідків, документи, фото-, відео- зйомка і т.п.).

Інформація також може збиратись активістами Руху „Чесно”, однак для них необхідно провести спеціальний тренінг з журналістських розслідувань чи аналогічну підготовку (можливою альтернативою є налагодження співробітництва з агентствами журналістських розслідувань).

Джерелом одержання інформації про стиль життя депутатів також можуть бути їхні колеги (політичні опоненти і т.д.), однак така інформація в обов'язковому порядку повинна підлягати подальшій перевірці і підкріплюватись відповідними доказами.

Інформація про частки кандидатів у майні (статутному капіталі) юридичних осіб (якщо відома їх назва, код, місцезнаходження) може бути отримана за запитом про видачу витягу з ЄДРПОУ, який подається державному реєстратору за місцем реєстрації запитувача інформації (до витягу може включатись інформація про розміри внесків до статутного капіталу юридичної особи, її керівника тощо).

Критерій 5. Особисте голосування в парламенті

Висновок про невідповідність діяльності депутата критерію 5 здійснюється на підставі встановлення хоча б **одного факту** порушення ст. 84 Конституції в частині вимог стосовно особистого голосування.

Для отримання інформації про дотримання депутатом конституційних вимог щодо особистого голосування в парламенті, депутатам мають бути надіслані письмові клопотання про підтвердження дотримання ними положень ч.3 ст. 84 Конституції.

Якщо депутат самостійно визнає факт порушення вимог ч. 3 ст. 84, подальша перевірка **не проводиться**.

Відповіді, у яких стверджуватиметься, що депутат не порушував вимоги ч.3 ст. 84 Конституції, підлягатимуть обов'язковій перевірці на предмет їх достовірності. У разі ненадання відповіді факти порушень мають бути встановлені дослідником самостійно.

Достовірність наданих відповідей, а так само факти порушення принципу особистого голосування, мають бути встановлені шляхом фіксації ходу голосування протягом певного періоду часу (наприклад, місяця) з балкону сесійної зали. Також можуть використовуватись трансляції пленарних засідань (наприклад, парламентським телеканалом „Рада”), відеозаписи парламентських засідань в мережі Інтернет (youtube і т.п.), програми новин (СТБ тощо). Відеозаписи дадуть змогу

визначити, хто саме, за скількох і яких саме відсутніх колег проголосував (на відміну від фотознімків, які дозволяють зафіксувати голосування депутата за інших, але не дають змоги повністю зафіксувати перебіг голосування і часто унеможливають ідентифікацію тих депутатів, за яких голосували колеги). Ідентифікувати депутатів-порушників за результатами аналізу відеозаписів можна за допомогою схеми розміщення депутатів у сесійній залі парламенту поточного скликання (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radac_gs09/karta_frack). Такі відеозаписи також можуть бути використані при оцінці діяльності кандидатів за критерієм 6.

В якості джерела інформації також можуть використовуватись повідомлення у ЗМІ та заяви окремих депутатів, насамперед – щодо випадків голосування за них або щодо голосування ними за інших депутатів (наприклад, під час голосування за останні зміни до Конституції, за закон про ратифікацію угоди з питань перебування Чорноморського флоту на території України).

Ще одним джерелом інформації про факти порушення принципу особистого голосування є порівняння результатів голосувань з даними письмової та електронної реєстрації в залі. Якщо депутат не був зареєстрований, однак брав участь у голосуванні, вважається, що він порушив вимоги ч. 3 ст. 84 Конституції і його діяльність не відповідає критерію 5.

Критерій 6. Участь у засіданнях парламенту та роботі комітетів

Присутність на засіданнях Верховної Ради України

Кількість пропущених депутатом засідань ВРУ протягом певного періоду часу можна визначити декількома способами:

1. за даними реєстрації депутата за допомогою електронної системи (депутатської картки);
2. шляхом співставлення даних реєстрації за допомогою електронної системи та результатів голосувань депутата з питань порядку денного у відповідний день;
3. за даними письмової реєстрації (на підставі пред'явлення посвідчення та підтвердження своєї присутності власноручним підписом);
4. шляхом проведення безпосереднього спостереження із застосуванням відеозасобів, які фіксуватимуть фактичну присутність депутатів у сесійній залі і їх голосування.

З урахуванням масового голосування депутатів за відсутніх колег дані **реєстрації депутата за допомогою електронної системи** не дозволяють отримати достовірну інформацію про присутність депутата на парламентських засіданнях. Наприклад, згідно з відповідними даними веб-сайту ВРУ (для отримання інформації необхідно у лівій частині стартової сторінки обрати рубрику „Склад і структура Верховної Ради України”, у ній – підрубрику „Народні депутати України”, потім – обрати прізвище потрібного депутата і на його сторінці зліва внизу обрати рубрику „Реєстрація депутата за допомогою електронної системи”, після чого – задати часовий інтервал пошуку інформації (наприклад, з 1.01.2011 по 31.12.2011 р.) народний депутат Р.Л.Ахметов у 2011 р. не пропустив жодного засідання парламенту, що явно не відповідає дійсності і може свідчити про те, що він був зареєстрований кимось з колег по фракції.

Для додаткової верифікації відповідних даних можна перевірити присутність депутата на кожному із засідань Верховної Ради України під час розгляду питань порядку денного засідання шляхом **співставлення даних реєстрації в електронній системі з результатами голосувань з питань порядку денного**. Для цього у лівій частині стартової сторінки веб-сайту ВРУ необхідно обрати рубрику „Законотворча діяльність Верховної Ради України”, в ній – підрубрику „Розгляд питань порядку денного”, у ній – підрубрику „Результати розгляду питань порядку денного Верховної Ради України”, обрати дату засідання і проглянути результати голосувань депутата за питаннями

порядку денного. Якщо депутат був відсутній під час голосування (про що відзначається у результатах голосування з питань порядку денного відповідного засідання) з більшості питань порядку денного засідання, він вважається відсутнім на засіданні. З урахуванням порушення принципу особистого голосування цей спосіб збору інформації не може виступати дієвим механізмом верифікації даних реєстрації депутата за допомогою електронної системи; крім того, така верифікація потребує значних часових витрат (необхідно перевірити результати розгляду всіх питань порядку денного на всіх засіданнях протягом певного періоду; завдання суттєво ускладнюється якщо цей період є значним – рік або скликання).

Спостереження за присутністю депутатів на засіданнях **за допомогою відеозасобів** дозволяє виявити депутатів, які після письмової реєстрації залишили засідання, а також факти порушення принципу особистого голосування. Схема розміщення депутатів, фракцій і груп у сесійній залі парламенту 6 скликання доступна за посиланням: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radac_gs09/karta_frack.

Присутність депутатів на засіданнях комітетів

Інформацію про присутність депутатів на засіданнях комітетів можна отримати шляхом направлення інформаційних запитів головам відповідних комітетів (щодо надання інформації про кількість засідань, пропущених кожним членом комітету протягом певного періоду, без поважних причин або з невідомих причин). У разі відмови у наданні інформації за підписом голови комітету, відповідну інформацію можна використати при оцінці діяльності кандидата (голови комітету) за критерієм 1 (відсутність фактів порушень

Застосування такого підходу має певні недоліки – спостереження охоплює лише період після початку його здійснення і не дає уявлення про участь депутатів у попередніх засіданнях.

прав і свобод людини). Направлення запитів має здійснюватись „пересічними” громадянами з тим, щоб при вирішенні питання про задоволення запиту не виникло підозр у цілеспрямованому характері відповідної діяльності. Додатково до цього методу збору інформації можна використати метод інтерв'ювання певних членів комітетів (наприклад, з числа опозиції) щодо колег, які систематично відсутні на засіданнях комітету (у цьому випадку необхідно послатись на джерело інформації).

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань соціальної політики та праці

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-40-35, факс: (044) 255-41-70

№ 011-35/15-4111

"26" серпня 2009р.

Шановна !

У Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці розглянуто Ваш запит щодо надання письмової інформації про те, скільки з проведених у 2009 році засідань Комітету було пропущено кожним членом Комітету.

Проаналізувавши дані про участь народних депутатів України – членів Комітету з питань соціальної політики та праці у засіданнях Комітету, було встановлено таке: у період з 1 січня по 31 грудня 2009 року відбулося 17 засідань. Усього членами Комітету за цей час пропущено 18,7 % робочого часу засідань Комітету (інформація щодо присутності кожного члена Комітету додається).

Натомість, вважаємо за необхідне повідомити, що відсутність народних депутатів на засіданні Комітету може бути пов'язана з їх хворобою, перебуванням у відрядженні, участю у заходах, запланованих фракціями або засобами масової інформації саме на цей час, тощо.

Додаток: на 1 арк.

З повагою

Голова Комітету

В.ХАРА

Присутність народних депутатів України - членів Комітету на засіданнях Комітету у 2009 р.

№ п/п	П.І.Б.	04 лютого	04 березня	18 березня	01 квітня	15 квітня	13 травня	03 червня	10 червня	24 червня	18 липня	23 вересня	07 жовтня	21 жовтня	04 листопада	18 листопада	02 грудня	23 грудня	Всього пропущено
1	Хара В.Г.	+	+	+	відр.	+	+	хв.	+	+	+	+	відр	+	+	+	відр	+	4
2	Шевчук О.Б.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	відс	+	+	+	відс	+	відс	3
3	Марушенко В.С.	хв.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	відс	+	+	+	відс	відр	+	4
4	В'язівський В.М.	+	+	+	+	+	+	+	відр	+	уч. в інш. Ком.	+	+	+	+	+	+	відс	3
5	Папієв М.М.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	уч. в інш. Ком	+	відр	вист. тел.	+	+	+	+	3
6	Шмельова С.О.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	відс	+	1
7	Унгурян П.Я.	відр.	відр.	+	+	+	+	+	+	відс	відр	відс	відс	відс	+	відс	+	відс	9
8	Стоян О.М.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	відс	+	1
9	Сухий Я.М.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
10	Сочка О.О.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	відс	+	+	+	відс	відс	відс	4
11	Павловський А.М.	+	+	+	+	+	+	+	+	відс	+	відс	+	+	+	відс	+	+	3